

Prof. Dr. Jimly ASSHİDDİQİE *

Sayın Başkan, Sayın Tülay TUĞCU, Seçkin Katılımcılar, Bayanlar ve Baylar,

Herşeyden önce, Endonezya'dan Türk Anayasa Mahkemesi'nin 45. Yıldönümü'nü biz de kutlamak isteriz. Dileriz ki bu 45. yaşında, Türk Anayasa Mahkemesi "*Türk Anayasası'nın tek Tercümanı ve Koruyucusu*" olarak kendini adamaya devam eder. Yıllardır, Endonezya, Türkiye'nin yakın bir dostu olmuştur ve de 1999-2002 arasında anayasal reformu yürüterek ve 2003 yılında Anayasa Mahkemesi'ni oluşturarak, anayasal demokratik sistemini henüz güçlendirmiş olan bir Devlettir. Endonezya nüfusu, yaklaşık 240 milyon insandan, yüzde 87'sinden fazlasının İslam dinine bağlı olduğu, 726 yöresel dili kapsayan yüzlerce ırktan oluşmaktadır. Böylece, Endonezya politik ve kültürel çoğulculuğa, barış ve hoşgörüyü dayalı olan modern demokratik sistemi uygulayan en kalabalık Müslüman nüfuslu ülke olarak bilinmektedir.

Reform devrine girdikten hemen sonra, Endonezya ilk defa 2004 yılında doğrudan başkanlık seçimi uyguladı. Şu anki Başkan ve Başkan Yardımcısı ikilisinin anlaşmasına kadar, Anayasa Mahkemesi, o huzurlu genel seçimin yapılmasını korumada kararlı bir rol de oynadı. Anayasa Mahkemesi kesinlikle şunlara karar vermede yetkilidir: (i) genel seçim sonuçları üzerine uyuşmazlıklar ki bunlar diğer dört vazifeye ektir; diğer dördü şunlardır (ii) kanunların Anayasa'ya uygunluğunun maddî incelemesi, (iii) Devlet kuruluşlarının anayasal yetkisinden kaynaklanan ihtilaflar, (iv) siyasal partilerin kapatılması ve (v) Başkanın ve/veya Başkan Yardımcısının görevden alınması. Ağustos 2003'te kurulmasından beri ve şu ana dek, ele alınan ve Mahkeme tarafından çözümlenen pek çok dava olmuştur. Kararları aracılığıyla, demokratik sistem uygulamasının ve *hukukun üstünlüğünün* Anayasa ile uygun olarak geliştirilmesi için açık anayasal yönetimi başarılı bir şekilde de oluşturmuştur.

* Endonezya Anayasa Mahkemesi Başkanı

Şu belirtilebilir ki Endonezya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi şu şekillerde çok kesin bir role sahiptir: (i) *Anayasa'nın koruyucusu olarak*, (ii) *Demokrasiyi Denetleme Temsilcisi* (demokratik kararların) *olarak*, (iii) *Vatandaşların Anayasal Haklarının Koruyucusu olarak*, (iv) *İnsan Haklarının Koruyucusu olarak* ve (v) *Anayasa'nın Nihai Yorumcusu olarak*. İnanıyorum ki bu saygın forumda zatiâllerinizin başında oldukları Anayasa Mahkemeleri'nin, Endonezya'da başkanlık ettiğim Anayasa Mahkemesi ile farklılıklarına ek olarak benzerlikleri de bulunmaktadır.

Sayın Başkan, Seçkin Davetliler, Bayanlar ve Baylar,

Türk Anayasa Mahkemesi'nin 45. Yıldönümü'nü kutlamak için bu önemli toplantıya katılmaktan ve burada olmaktan memnun bulunmaktayız. 1962'de kurulmuş olan Türk Anayasa Mahkemesi, dünyada çoğunluğu Müslüman nüfuslu bir devlette oluşturulmuş olan ilk Anayasa Mahkemesi'dir. Dünyada demokrasiye bağlı devletler arasında, 1920'de Avusturya'da kurulmuş olan dünyadaki ilk Anayasa Mahkemesi'nden sonra Türkiye bir Anayasa Mahkemesi oluşturmada da en erken davranan ülkelerden biridir.

Anayasa Mahkemesi adı altında bağımsız bir koruyucu kuruluşla modern bir anayasal sistem geliştirmede Türkiye'nin öncülüğü mümkün kılınmıştır. Çünkü Türkiye, Asya ve Avrupa toprakları ve kültürleri arasında bulunmaktadır ki kapsamlı tarihsel geçmiş nedeniyle Batı dünyası ve Doğu dünyası, Batı medeniyeti ve İslam dünyası arasındaki köprü olarak rol oynaması beklenebilir. Şu günlerde egemenlik düşkünü yaklaşımlarla yakinen izlenen endişe tehdidiyle ve devletler arasındaki ve dünya medeniyetleri arasındaki ilişkilerde iradenin zorlanmasıyla tamamen kaplanmış olan dünya, içten diyaloglara, karşılıklı anlayışlı ilişkilere ve de ebedi barışa dayalı ve karşılıklı refah, özgürlük ve adalete istinat eden ortak çıkarları için karşılıklı fayda sağlayan işbirliğine ihtiyaç duymaktadır. Böylece, burada bulunan herkes için, Batı ve Doğu medeniyetleri arasındaki, Batı ve İslam medeniyetleri arasındaki diyalog çerçevesinde köprü geliştirmede Türkiye'nin rolünü oynamaya devam edebileceğini beklemek makuldür.

Sayın Başkan, Ekselanslar, Bayanlar ve Baylar,

Ülkelerimizin her birinde, Anayasa, Devlet teşkilatında kendi milletimizin toplu sözleşmesini içeren nihai yasal belgedir. Anayasa'da topluca gerçekleştirmeyi istediğimiz asil değerler,

geliştirmek istediğimiz *hukukun üstünlüğünün* yapısı ve sistemi, devlet ve vatandaş arasında idealleştirilmiş ilişki mekanizması mevcut bulunmaktadır. Genel olarak, kendi milletinin kültüründen etkilenerek özel özelliklere sahip olmalarının yanısıra, nihai kanun olarak Anayasa'da belirtilen konular, evrensel özelliklere sahip olan asil değerleri de içermektedirler. Ayrıca, günümüzde küreselleşme çağında daha da sıklaşan devletlerarası ilişkilerde, kendi Anayasaları'nın oluşumuna yansıyan, her anayasal demokratik devletin bağlı olduğu değer sistemi de birbirine daha çok benzer hale gelmektedir. Bu nedenle, "*Anayasa'nın koruyucusu*" olarak Anayasa Mahkemeleri, her devletin Anayasası'nda dâhil olan asil evrensel değerleri gerçekleştirme ve yürütme çabasını göz önünde tutarak birbirlerinden öğrenebilirler.

Nihai kanun olarak Anayasa'nın emrine uygun olarak her bir devlette uzun süredir gerçekleştirilmesi beklenen barış, özgürlük ve adaletin evrenselliği, günümüzde milletlerarası, devletlerarası ve hatta medeniyetlerarası ilişkilerde engelleyen gerçeklerden ayrı tutulamaz. Böylece, şu anda dünyada var olan Anayasa Mahkemeleri arasında, özellikle Avrupa ülkelerinin Anayasa Mahkemeleri ve Asya ve Amerika'daki Anayasa Mahkemeleri arasında bir işbirlikçi ilişkinin gelişimini önermeyi önemli görmekteyiz. Bu tür işbirlikçi çaba, barışa yönelme, karşılıklı anlayışa ve ortak çıkar için sinerjik işbirliğine sahip bir devletlerarası diyaloga katkıda bulunabilir.

Burada şunu da bildirmek gereklidir ki o işbirlikçi gündemi başlatmak için, Türk Anayasa Mahkemesi'nin Başkanı'nın onuruyla, Endonezya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi ve Türk Anayasa Mahkemesi arasındaki *İşbirliği Mutabakat Zaptını* imzalamış bulunmaktayım. İnşallah, bu işbirliği daha geniş bir işbirliğini teşvik edebilir ve Doğu ve Batı arasında, Avrupa ve Asya arasında ve de İslam dünyası ve Avrupa ülkeleri ve Amerika arasında daha kapsamlı bir işbirliğini geliştirebilir.

Böylelikle, Sayın Başkan, bir kez daha, hepimiz Türk Anayasa Mahkemesi'nin başarısı için 45. Yıldönümünü kutlamaktayız. Dileriz ki 45. yaşında, Türk Anayasa Mahkemesi, Türkiye'de nihai kanun olarak Anayasa'yı yürütme rolünü ve sürekli Anayasa Mahkemesi tarafından geliştirilen modern anayasallığın prensiplerine uyarak milletlerarası ve medeniyetlerarası diyaloglardaki rolünü de yerine getirmeye devam eder. Teşekkür ederim.